

Ulve i Nordgrønland

af Peter R. Dawes

Oversættelse ved Henning Thing

Idag er ulven en af verdens truede dyrearter. I Europa er den nu udryddet i næsten alle lande, og det stadig svinende antal, der rapporteres fra de resterende ulveområder, må få en til at se med megen bekymring på den europæiske ulvs (*Canis lupus lupus*) overlevelseshancer.

Ikke desto mindre er ulvens „stygge bedrifter“ dybt rodfastet i den europæiske folkløse; overleveret fra tider, hvor ulvene udgjorde en stadig fare for familiers levebrød og for samfund, der var afhængige af husdyrflokke.

I Grimm's klassiske eventyr og i vor tids historier og tegnefilm bliver ulven stadigvæk fremstillet for den yngste generation som værende et snu og undvigende dyr, og børnene advares mod dens grusomme appetit. Det er vanskeligt at forestille sig et andet dyr, der er blevet mødt med et sådant indgroet had, som er blevet jaget og skudt ved enhver given lejlighed, og som dog er blevet beundret for sin succes som rovdyr og for sin evne til at overleve på trods af modgang.

Således forholder det sig også for den arktiske ulv (*Canis lupus tundrarum*) – grønlandernes Amaroq. Mången en beretning tager sit udgangspunkt i dette

Tegning: Povel Povelsen (i Jennov, 1945).

sjældent sete dyr, som måske mere end noget andet højarktisk dyr er omgivet af et slør af mystik og mistænksomhed, og som er årsagen til så mange rygter. Stednavne som Ulvebakkerne, Ulvejerg, Ulvehøjene og Ulvesletten spredt over hele Nordgrønland vidner om, at besøgende i det høje nord har værdsat deres møde med ulven.

Det er nu en almindelig udbredt antagelse, at ulven er uddød i Grønland og har været det de sidste 40 år. Det var derfor med særlig interesse, at forfatteren under adskillige ekspeditioner i det nordligste Grønland siden 1965 fandt spor efter ulve. Højdepunktet var

i 1969, da et ulvepar blev set i det nordlige Peary Land.

Det er formålet med denne artikel at omtale observationer af ulve i den sidste halve snes år i den nordligste del af Grønlands store national-park og desuden diskutere levevilkårene og status for den arktiske ulv i Grønland.

Historisk baggrund

Ulve, ligesom andre polardyr, har sandsynligvis eksisteret i Grønland i perioder gennem tiderne. Den først dokumenterede iagttagelse er formodentlig 2 ulve, der blev set i Umanak området i Vestgrønland i 1869. Interessant er det, at så sent som i år (1978) blev en ulv set igen i samme område. Denne blev skudt i foråret (Christian Vibe, pers. comm.).

Da man under den geografiske udforskning gradvist kortlagde Grønlands øst- og vestkyst nordover, blev der rapporteret om observationer af ulve. I vest meddelte således den 2. Grinnell Expedition (1853–1855) under ledelse af E. K. Kane (Kane, 1856) om tilstedeværelse af ulve i Inglefield Land (79° N) (se fig. 1), og North Polar Expedition (1871–1873) under ledelse af C. F. Hall beviste eksistensen af ulve i Hall Land (81° 30' N) (Davis, 1876).

R. E. Peary fandt både i 1892 og 1895 ulvespor ved kanten af Indlandsisen ved Navy Cliff (Peary, 1898) og så i 1900 ulve langs nordkysten ved Kap Washington og Kap Morris Jesup (83° 39' N) (Peary, 1903, 1907). På Danmark Ekspeditionen (1906–1908) så J. P. Koch og A. Berthelsen i maj 1907 friske ulvespor i det nordlige Peary

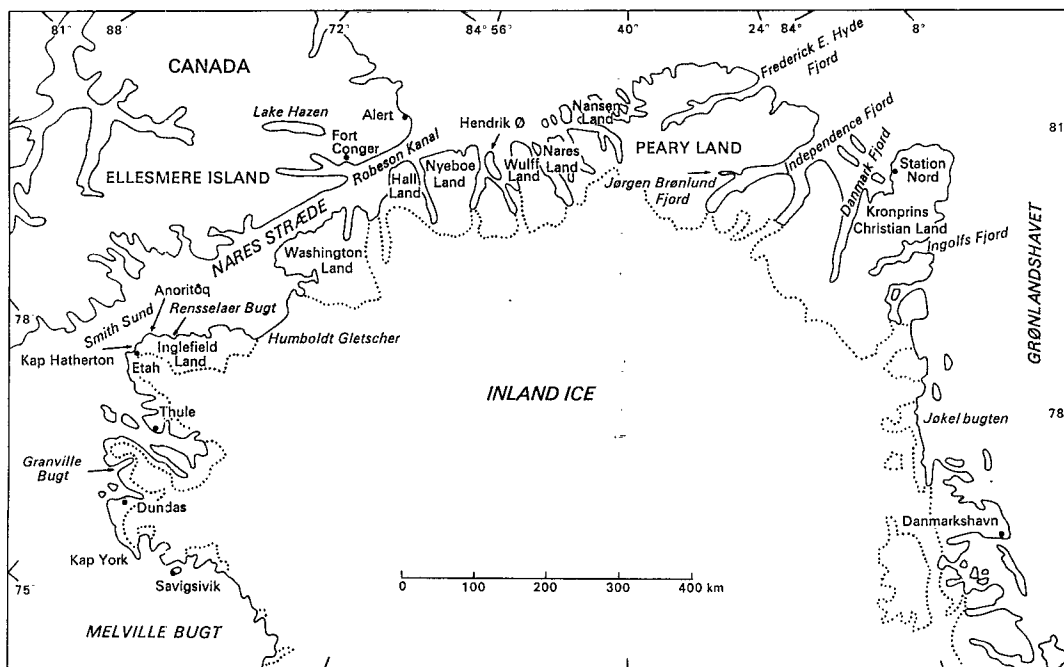
Land (83° 10' N), og Mylius-Erichsen og Jørgen Brønlund skød en ulv i Danmark Fjord (81° 25' N) (Manniche, 1910).

D. B. MacMillan's Crocker Land Expedition tilbragte 4 år i Thule distriktet (1913–1917) og mødte ulve i Inglefield Land (MacMillan, 1918).

Den 2. Thule Ekspedition (1916–1918) stødte på adskillige ulve langs med yderkysten mellem Robeson Kanal og Peary Land, og efter et uforglemmeligt møde med en ulv blev Knud Rasmussen nødt til at antage, at der var en forbindelse mellem Hendrik Olsen's tragiske forsvinden og ulven (Rasmussen, 1919, pp. 407–408). Lauge Koch mødte også på Jubilæumsekspeditionen Nord om Grønland adskillige ulve i 1921, f. eks. på Lockwood Ø, 3 stykker ved Kap Morris Jesup og mange i det sydlige Peary Land, hvoraf en blev skudt til føde (Koch, 1926, 1940).

I Nordøstgrønland, hvor ulve første gang blev set i 1899 på ca. 75° N (Nathorst, 1899, 1900), blev der til stadighed set ulve, og de forekom i alle egne. Således fandt Danmark Ekspeditionen bevis for deres tilstedeværelse, skønt de dog er forholdsvis spredte, fra 75° nordlig bredde (Hochstetter Forland) til 83° 10' nordlig bredde (Manniche, 1910, p. 52). Omkring Danmarks-havn var ulvene en trussel mod vinterkvarteret og forulempede slædehundene, hvoraf adskillige blev dræbt.

De norske og danske fangstmænds hyppige beretninger om ulve – nogle organiserede i kobler – i 1920'erne og 30'eren er godt dokumenterede (f. eks. Giæver, 1930, 1939; Pedersen, 1934;

Figur 1: Kortskitse af det nordlige Grønland og tilstødende Ellesmere Island.

Jennov, 1945; H. V. Nielsen, pers. comm.), og det er anslået, at omkring 40 ulve blev dræbt (Pedersen, 1963). Berømt er historien om fangstmanden Heury Rudi, som det i 1930 lykkedes at dræbe 8 ulve i Tyrolerfjorden med „en halv rypeåte, som var pepret med stryknin“ (Devold, 1940, p. 123). Ulvene nåede så langt mod syd som til Scoresby Sund, hvor det siges, at den ulv, som sås der i 1939, var den sidste ulv i Østgrønland (Freuchen & Salomonsen, 1958).

Ulvbestandens forsvinden fra østkysten sættes almindeligvis i forbindelse med den foregående uddøen af rendsyret. Det antages normalt, at perioder med dårligt vejr – især megen vinternefbør – i det nordlige Canada forårsager en indvandring af ulve vestfra ind i

Grønland, og at det var en sådan immigration, der var en medvirkende årsag til den endelige udryddelse af det i forvejen degenererede østgrønlandske rendsyd (*Rangifer tarandus eogroenlandicus*) omkring 1900 (Vibe, 1967).

Den gradvise forsvinden af den betydelige rendsyrbestand (*Rangifer tarandus groenlandicus*, se Peary, 1907), som fandtes i Thule distriktet i 1800-tallet, er også blevet forklaret med perioder af ugunstige vejrforhold (Freuchen, 1911). Imidlertid må de udbredte nedskydninger af hundreder af disse dyr i forbindelse med ekspeditioner i sidste halvdel af forrige århundrede (f. eks. Peary, 1898) uden tvivl have været en betydelig faktor for denne bestands fremtidige skæbne. I dag er sandsynligvis nogle få overlevende i Inglefield Land,

som er det nordligste hjørne af Thule distriktet.

Den eneste observation af levende rensdyr nord for Humboldt Gletscher er fra Hall Land, hvor eskimoer, der rejste sammen med Lauge Koch, i maj 1921 så en flok på 3 dyr, hvoraf en blev skudt (Koch, 1926, p. 171). Koch antager, at disse rensdyr var indvandret nyligt fra Ellesmere Island, og til støtte herfor nævner han, at isen i Robeson Kanal om foråret og det foregående år har været usædvanlig jævn og fri for skrueis, og dette skulle have gjort det muligt for dyrene at krydse strædet.

Eigil Knuth's fund af adskillige gevirer i Jørgen Brønlund Fjord – Wandel Dal – Independence Fjord området i det sydlige Peary Land og Erhardt Fränkl's og Fritz Müller's gevirfund i Sands Fjord i det nordlige Peary Land (Fränkl, 1955) tyder på en recent tilstedeværelse af rensdyret i Nordgrønland, medens de knogler og redskaber, som Knuth har fundet i ruiner ved forskellige arkæologiske pladser, giver vidnesbyrd om rensdyrenes tilstedeværelse i visse perioder tusinder af år tilbage i tiden.

Det er den almindelige opfattelse, at med rensdyrets uddøen mistede ulven sit eksistensgrundlag i Grønland (Vibe, 1967). Som en følge heraf blev den nordøst-grønlandske ulvs svindende antal og endelige uddøen, således som det kunne bekræftes af de fastboende fangstmænd, der omtaltes ovenfor, tolket som bevis for artens udryddelse fra hele Grønland.

Imidlertid kendte man på den tid intet som helst til ulvens udbredelse i Nord-

grønland, idet dette område havde ligget fuldstændigt uforstyrret hen i over 25 år siden Jubilæumsekspeditionen i 1921, og indtil Peary Land Ekspeditionen kom derop i 1947. Selv da forblev området mellem Robeson Kanal og J. P. Koch Fjord, nordkysten samt store dele af det nordlige Peary Land udforsket. Ikke desto mindre blev troen på, at ulven var uddød i 1930'erne, styrket, da Peary Land Ekspeditionen, trods permanent aktivitet i perioden 1947–1950, ikke fandt noget spor efter ulven i Peary Land (hovedsagelig den sydlige del). Dette står i skarp kontrast til Lauge Koch's observationer fra 1921 (Koch, 1940, p. 298), hvor han fandt ulven overordentlig almindelig i den sydlige del af Peary Land, og den blev set dagligt, d. v. s. det samme område, hvor Peary Land Ekspeditionens hovedkvarter lå.

Den Danske Peary Land Ekspedition 1947–1950 markerede slutningen på en epoke, hvor videnskabeligt arbejde i Nordgrønland blev udført af hold, der overvintrede i området, og samtidigt indledte den en tidsalder, hvor man satte på luftbårne ekspeditioner med en kort feltsæson.

Bortset fra den permanente base, Station Nord, på nordspidsen af Kronprins Christian Land, har resten af Nordgrønland – som er udenfor rækkevidde af eskimoerne på jagtture fra syd – kun lejlighedsvis været besøgt af sommerekspeditioner, der har haft aktivitet i et begrænset område, såvel som af Sirius Patruljen på dens slæderejser. Fjordområdet mellem Hendrik Ø og Nansen Land er idag faktisk forbleven udfors-

sket siden 2. Thule ekspedition for 60 år siden.

Imidlertid er der, trods det meget begrænsede antal besøgende i det nordlige Grønland og de deraf yderst ringe muligheder for at skaffe gode oplysninger om dyrelivet, set adskillige ulve. For eksempel i 1952, hvor geologerne Erhardt Fränkl og Fritz Müller under feltarbejde i Kronprins Christian Land så friske ulvespor på det fjeld, der senere blev kaldt Ulvejerg (Fränkl, 1954), og hvor de samme mennesker, da de den følgende sommer foretog den første tur til fods over Roosevelt Fjeldene i det nordlige Peary Land, blev fulgt af en ulv langs yderkysten mellem Sands Fjord og Kap Morris Jesup (Fränkl, 1955).

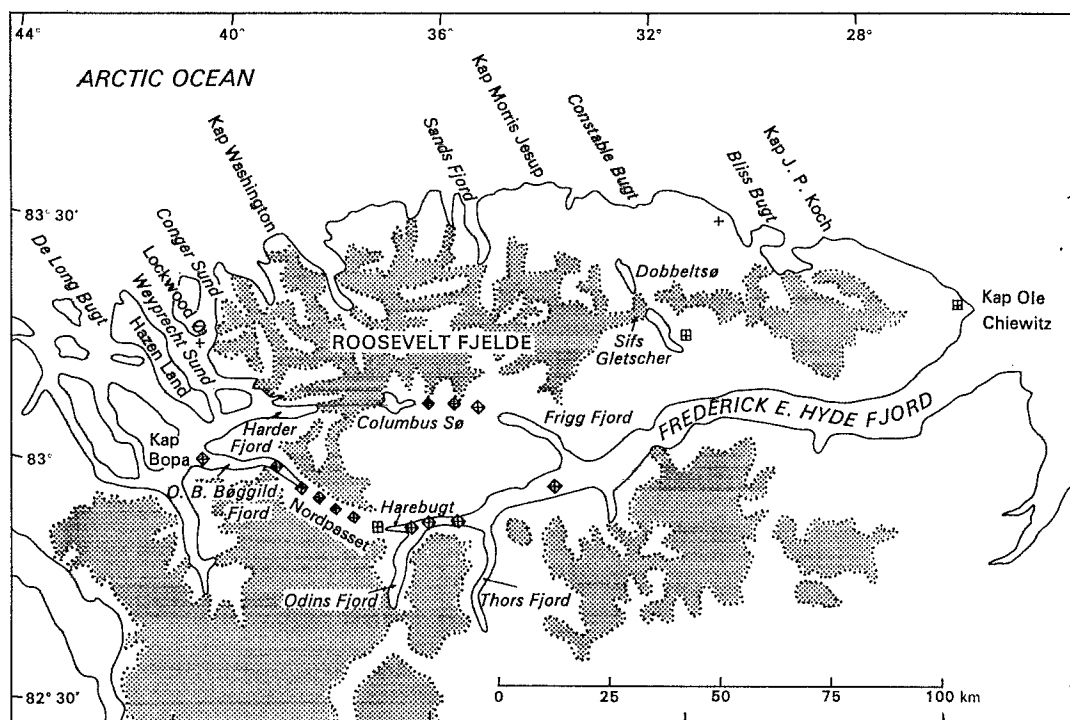
Ligeledes har Sirius patruljerne nu og da på deres slæderejser gennem Nordgrønland set ulve og ulvespor, men desværre er de lokaliteter, antal og omstændigheder herom vanskelige at opnå; men forfatteren har for eksempel fået fortalt, at der i 1965 blev fundet gode ulvespor i Hazen Land i det vestlige Peary Land og i Constable Bugt øst for Kap Morris Jesup. Endvidere så slædeholdet, der rejste gennem Nordpasset i april 1974, adskillige ulvespor (Ole Andersen; orlogskapt. M. N. Guldbrandsen, pers. comm.).

Et betydeligt antal ulve lever i det nærliggende nordlige Ellesmere Island (i en afstand af 20 km over Robeson Kanal), og det hævdes i almindelighed, at de grønlandske ulve er strejfer eller indvandrere, der løber østpå over Nares Strædet. Dette er uden tvivl tilfældet i Nordvestgrønland, hvor man blandt beboerne i Thule distriktet ofte træffer

på beretninger om ulve, der er blevet set eller skudt. Beretninger, som Thule eskimoer har fortalt forfatteren, tyder på, at ulve kan findes i hele området mellem 75° 30' N og Humboldt Gletscher (79° N).

Eksempelvis blev en ulv, der i 1956 var blevet tiltrukket af en rævefælde på Qeqertaq (Salve Ø) vest for Savigsivik (figur 1), skudt af den mindeværdige kvinde, Meko, behørigt forberedt og i samme anledning klædt i hvidt. Magssauguak Jensen og hans kone Balika så og skød efter en ulv ved Iterdlakoriaq i Granville Bugt i 1967 i det centrale Thule distrikt. Kagunaq Qissuq fra Siorapaluk har på sine talrige jagtture i Inglefield Land set adskillige ulve, og han husker især et møde med en stor ulv i 1964 (?), som han dræbte nordøst for Anoritôq, og en hunulv, som han skød i nærheden af Rensselaer Bugt i 1974. De mere eventyrlystne eskimoer, som tager på rensdyrjagt i Inglefield Land, bliver ikke særlig overrasket over at møde ulve.

Når eskimoerne på fangstture i Smith Sund under jagter på isbjørne kommer helt over til den canadiske kyst, møder de ofte ulve, og det er sandsynligvis disse dyr, der følger slæderne tilbage til Thule-Inglefield Land distriktet. At der formentlig stadigvæk er nogle rensdyr tilstede i Inglefield Land kunne antyde muligheden af en konstant tilstedeværelse af ulve der, men rensdyrenes antal er yderst begrænset, og bestanden antages at leve en beskyttet tilværelse. Ifølge Vibe (1967) vil denne renbestand ikke kunne overleve, hvis en række katastrofe-vintre med øget nedbør sætter ind.

Figur 2: Kort over det nordlige Peary Land, der blev besøgt af Joint Services expeditionen i 1969. Symboler: + i kvadrat på spids = bekræftet ulvespor. + i kvadrat = iagttagelse af ulv. + = muligt ulvespor.

Nyere observationer

Under udførelse af feltarbejde for Grønlands Geologiske Undersøgelse har forfatteren og hans ekspeditionskolleger set spor efter ulve i fire sommer-sæsoner, nemlig i 1965, 1966, 1969 og i 1971. De nærmere omstændigheder ved disse observationer er beskrevet i det følgende.

1965 og 1966,

Robeson Kanal området

På det fælles dansk-canadiske projekt „Operation Grant Land“ blev der arbejdet i felten i Hall Land-Wulff Land området med udgangspunkt i baselejre

i det nordlige Ellesmere Island; d. v. s. Alert i 1965 og Lake Hazen i 1966. Under en flyvetur i lav højde mellem Alert og Grønland i 1965 blev der set en enlig ulv på havisen ud for den grønlandske kyst. Det var et helikoptervrag på havisen, der havde fået flyet til at gå ned i lav højde, og samme vrage havde åbenbart tiltrukket sig ulvens opmærksomhed.

I 1966 blev der under geologisk arbejde rundt nordspidsen af Hendrik Ø set spor af en enlig ulv nær friske isbjørnespor. Sporene fandtes i en blød marin aflejring ved Dragon Pynt, og dyrene var gået i øst-sydøstlig retning.

Figur 3: Den vestlige ende af Nordpasset, Peary Land, set fra Bøggild Fjord, 28. maj 1969.

Fot.: P. R. Dawes

1969, Peary Land

British Joint Services North Peary Land Expedition i 1969, der bestod af 12 deltagere, tilbragte over fire måneder i Nordgrønland fra slutningen af april til begyndelsen af september (Peacock, 1972). Første del af ekspeditionen fra 3. maj til 6. juli var en tur på havisen rundt om Peary Lands nordligste halvø (Johannes V. Jensens Land). Rejsen gik mod vest fra Kap Morris Jesup, fortsatte sydpå gennem Conger Sund, mod øst gennem Nordpasset, udad Frederick E. Hyde Fjord og langs med yderkysten forbi Kap J. P. Koch og tilbage til Kap Morris Jesup (se fig. 2).

Anden del var en udforskning af landjorden i området omkring Roosevelt Fjeldene. Man startede denne del den 7. juli fra Kap Morris Jesup og ankom til Frigg Fjord den 16. august. Under rejserne delte de 12 mand sig op i tre hold med hver fire mand.

Der blev set ulve både på havisen og på landjorden i indtil flere hundrede meters højde. C. J. Grant har i den officielle rapport om ekspeditionen samlet nogle oplysninger om disse observationer (Peacock, 1972). Det følgende er en udførlig beretning om disse oplevelser.

Spor af ulv (?) blev første gang set i det sydlige Conger Sund, men på grund

af den meget bløde sne, der dækkede havisen, var det ikke muligt helt sikkert at fastslå, om sporene hidrørte fra en ulv eller en polarræv. Der blev opdaget ulvespor på havisen ved munden af Ø. B. Bøggild Fjord, øst for Kap Bopa. Da vinden mange steder havde blæst sneen væk fra isen i denne del af fjorden, kunne man kun se sporene hist og her. I bunden af fjorden fandt man mange gode ulvespor på den snedækkede havis på en række hævede flodterrasser ved indgangen til Nordpasset (se fig. 3). Sporene gik i forskellige retninger.

Det viste sig, at sporene fortsat var hyppige det meste af vejen gennem passet, og man blev klar over, at ulvene faktisk fulgte ekspeditionens rute på nærmeste hold. Folkene i slædehold 3 kunne således se, at slædesporene fra hold 1 og 2, som rejste med ca. 1 døgns afstand mellem sig, var oversået med ulvespor. Desuden kunne vi i slædehold 3 se ulvespor i vores egne slædespor, hvis man kørte et stykke tilbage i dem.

Imidlertid så man i adskillige dage ingen ulve, bortset fra en tuden nu og da, som brød aftenens stilhed og mindede om ulvenes tilstedeværelse i nabolaget. Det var også interessant at se, hvorledes der var variationer i størrelsen af sporene, noget som måske kunne tyde på, at der også var hvalpe eller unge ulve i området.

Om natten mellem den 28. og 29. maj fik en undersøgelseslejr 300 m oppe i Nordpasset besøg af en ulv, som efterlod nogle fine spor rundt om lejren og mellem teltene (se fig. 4). Den følgende dag mødte man en hunulv på meget nær hold i et forgrenet flodleje i Nordpasset

ca. 7 km vest for Harebugt. Hun så ikke ud til at være foruroliget af støjen fra snescooterne, men var meget nysgerrig og ønskede at undersøge, hvad ekspeditionen foretog sig. Omsider trak hun sig tilbage til et udkigspunkt i bakkerne og tilbragte resten af dagen med at holde øje med ekspeditionens arbejde, medens hun nu og da tudede. Om aftenen aflagde hun lejren et besøg.

I begyndelsen af juni blev der set ulvespor på havisen i Frederick E. Hyde Fjord. Sporene gik i forskellige retninger, men dog hovedsageligt mod øst, og man kunne følge dem så langt som til munden af Frigg Fjord.

Den 17. juni mødte et snescooterhold en stor ulv på et udbredt fladtoppet flodterrasse-system ved Kap Ole Chiewitz. Dette dyr syntes at være i bedre foderstand end det i Nordpasset, og denne gang viste dyret heller ikke nogen frygt for den larmende snescooter, og den nærmede sig, indtil den var på mindre end 10 meters afstand. Efter at have kigget på snescooteren og dens ængstelige passagerer i omkring et minut, løb den afsted mod sydvest; den stoppede med mellemrum for at iagttage undersøgelsesholdets aktiviteter.

Yderkysten langs med Polarhavet mellem Kap Ole Chiewitz og Kap Morris Jesup er en lav flad slette af marine og glaciale aflejringer, som mod syd begrænses af en stejl fjeldside i den nordgrønlandske foldekæde. På en vandring over land i begyndelsen af juli fra Kap J. P. Koch til Kap Morris Jesup blev der ofte set spor efter dyr på denne slette, f. eks. isbjørn, snehare, moskusokse og ræv. På et sted vest for Bliss Bugt er der

Figur 4: *Ulvespor på hård sne i Nordpasset, Peary Land, 29. maj 1969. Kompasset er 19 cm langt.*

Fot.: P. R. Dawes

en iøjnefaldende opretstående sandstensplade, der som et monument bryder den ensformige slette (se fig. 5). Hår, ekskrementer og talrige dyrespor vidner om, at dette sted er et populært samlingspunkt, og det var her omkring monumentet, at der i den bløde jordbund blev set spor, der højst sandsynligt stammer fra en ulv.

Under ekspeditionens arbejde i indlandet blev der den 15. august set friske ulvespor, der gik i østlig retning, i det marine slam i den dal, der forbinder Columbus Sø og Frigg Fjord (se fig. 2). Der var sandsynligvis to forskellige sporsæt, som syntes at have forbindelse med et tredje og noget mindre sæt. Det var ikke muligt at fastslå, om det sidste

sporsæt var fra en ulvehvalp eller fra en polarræv. Det er værd at bemærke, at der i samme brede dal blev set friske isbjørnespor, der også gik i østlig retning.

Det er derfor sandsynligt, at denne Columbus Sø-Frigg Fjord dal (samt Nordpasset) benyttes af dyr som isbjørn og ulv som rute fra den nordlige kyst og de indre dele af De Long Fjord, ned til Frederick E. Hyde Fjord og ud til nordøstkysten af Grønland.

Endelig så de canadiske „bush“ piloter Jasper Le France og Ken Lee to ulve sammen på det flade terræn sydøst for Dobbeltsø, da de den 25. august kom flyvende i lav højde i en Otter maskine fra

Atlas Aviation, Resolute Bay, for at hente ekspeditionen ved slutningen af feltsæsonen. For sådanne piloter er synet af ulve velkendt i Canada, hvorfor denne rapport om et ulvepar set fra luften anses for at være meget bemærkelsesværdig.

1971, Inglefield Land

Under geologisk arbejde syd for Kap Hatherton i august 1971 i det sydvestlige Inglefield Land blev en ulv set i det kuperede terræn ca. 1 km fra kysten og nogle hundrede meter nord for lejren. Efter at dyret havde nærmet sig og vist interesse i lejren og dens umiddelbare omgivelser, blev det forfulgt ind i en øst-vest gående dal af eskimoerne Budtlak og Usakak Uvdloriaq, som til slut skød efter den. Skønt den åbenbart blev ramt, lykkedes det den at flygte uden at efterlade sig spor i de omgivende bakker.

Standdyr eller hyppige indvandrere?

Et af hovedformålene med denne artikel er at sætte spørgsmålstegn ved ofte hørte udtalelser som „over 30 år er der nu gået, siden Polarulv sidst er iagttaget i Grønland, hvor den sås i Nordøstgrønland med mellemrum i tiden 1899–1935/36“ (Gensbøl, 1969, p. 15). Endvidere er de hyppige beretninger om observationer af ulve bemærkelsesværdige, når man tager i betragtning, at Nordgrønland er et så udstrakt og ubeboet område (150.000 km² isfrit terræn), som kun får sporadiske besøg og da fortrinsvis af sommerekspeditioner på begrænsede områder.

Disse observationer må fortolkes som et tegn på, at ulve er mere eller mindre permanent tilstede i Nordgrønland. Der-

for bør en gæst i disse egne, især ved nordkysten og i det nordlige Peary Land, ikke blive overrasket over at finde spor efter den arktiske ulv.

Det egentlige spørgsmål, der melder sig, er hvorvidt de ulve, som lever der idag, er standdyr, som kan overleve og formere sig, eller om disse dyr blot er hyppige indvandrere fra det nærliggende Canada, dømt til en hurtig død. Ulvens strejfende adfærd er almindeligt kendt og kan illustreres med et eksempel fra Alaska, hvor en ulv blev fulgt i 6 uger over mere end 1100 km (Burton, 1973). Det må ofte ske, at ulve krydser over Nares Strædet, som i sin nordlige ende ikke er mere end 20 km bredt. Thule eskimoerne beretter, at ulve om vinteren har krydset den bredeste del af kanalen, Smith Sund, og den omtalte observation af en ulv på havisen i Robeson Kanal tyder på, at de også krydser over om sommeren.

Det er afgørende, om klimaet og dyrelivet i det nordlige Grønland er i stand til at holde liv i en lille ulvebestand selv for kortere perioder. Rensdyret, som normalt anses for at være en vigtig, for ikke at sige den væsentligste, føde for ulven, er uden tvivl ikke tilstede idag i hele Nordgrønland, bortset fra de få dyr, der sandsynligvis stadigvæk findes i Inglefield Lands nordøstligste hjørne.

Imidlertid er ulven ikke totalt afhængig af store pattedyr (som rensdyret eller elgen i Europa og Canada), da disse dyr mangler i nogle dele af arktisk Canada og visse steder i Europa, hvor ulven lever. Faktisk overlevede ulven jo i Nordøstgrønland uden at have rensdyret fra 1900 indtil 1930'erne. Sne-

Figur 5: »Monument« af sandstensplade omgivet af pelsrester og ekskrementer – et vigtigt mødested for dyrene. Vest for Bliss Bugt, Peary Land, 1. juli 1969. Hammeren er ca. 40 cm lang. Fot.: P. R. Dawes

haren og polarræven forekommer over hele Nordgrønland, og moskusoksen findes i store områder og er især almindelig i Peary Land.

I 1969 talte Joint Services expeditionen over 200 moskusokser (*Ovibos moschatus*) i det nordlige Peary Land i perioden maj–august, til trods for at månederne maj, juni og juli hovedsageligt blev brugt til rejser på havisen med kun nogle korte besøg i land. Moskusokseflokkene havde normalt mindre end 10 individer, men en flok mellem Frigg Fjord og Kap Ole Chiewitz bestod af 20 dyr. Det sydlige Peary Land har længe været kendt som et godt moskusokseområde.

Moskusoksen findes også vest for

Peary Land. Nares Land-Wulff Land området, hvor Peary (1907) og Rasmussen (1919) kunne skyde hele flokke, synes stadigvæk at være et fint moskusokse-terræn. I 1966 blev adskillige moskusokser observeret fra luften på den flade kystslette øst for Kap May, i det nordlige Wulff Land, og i juli 1975 blev en flok set i nogenlunde det samme område under en kort helikopterlanding (Ole Olesen, pers. comm.). Nogle beretninger beviser, at moskusokseflokkene også findes i det centrale Wulff Land. Ikke desto mindre fandt forfatteren i løbet af 4 måneder i 1965 og 1966 ingen moskusokser vest herfor, på Hendrik Ø, i Nyeboe Land og Hall Land, skønt gamle skeletter af moskusokser ikke var

ualmindelige. Sandsynligvis var de sidste moskusokser her dem, som Peary skød i det nordlige Nyeboe Land i 1900 (Peary, 1907).

Ulvens evne til at jage, angribe og dræbe en enlig moskusokse har i længere tid været genstand for debat (se Pedersen, 1934; Jennov, 1945; Tener, 1965). Der findes nu dokumenterede observationer af konfrontationer mellem moskusokse og ulv, og et godt eksempel findes hos Gray (1970), der giver en levende beskrivelse af kampen og det efterfølgende drab, da en enlig moskusoksetyr (*Ovibos moschatus wardi*) og en ulv mødtes på Bathurst Island, arktisk Canada. Forfatteren og dr. Philip Corbet har i 1966 selv været vidne til den første runde af en lignende dyst mellem en ulv og en enlig moskusokse i nærheden af Fort Conger, Ellesmere Island, indtil de to parter omsider blev forstyrret og flygtede for helikopteren.

Riewe (1975) tvivler dog på styrke til at overvinde en fuldvoksen, sund moskusokse, og med hensyn til Gray's omtalte observation understreger han, at der ikke blev foretaget nogen obduktion for at fastslå moskusoksens sundhedstilstand. Lad dette være hvad det er, men det må dog tages for givet, at et par ulve, der benytter den samme jagtteknik, kan nedlægge en enlig sund moskusokse ved at angribe fra forskellige sider samtidigt. Ved at betragte slædehundes angrebsmetoder under lignende omstændigheder, vil man få dette illustreret på bedste måde.

En enlig ulv har bestemt evnen til at holde øje med og følge en moskusokseflok i dagevis for at vente på en chance

til at angribe den svageste, det kan enten være en moskuskalv, et gammelt dyr eller et dyr, der er sygt. Hvis en moskusokseflok er kommet ud på farligt eller vanskeligt terræn, eller færdes i dyb blødsne, vil ulvens chancer for at dræbe sit bytte være øget ganske betydeligt.

Det kan her tilføjes, at der i 1969 på Sifs Gletscher i det nordlige Peary Land blev fundet 3 kadavere af moskusokser. De lå på forskellige dele af bræen, og de var tydeligvis blevet maltrakteret af rovdyr. Der var tydelige tegn på, at ret store moskusokseflokke havde vandret over gletscheren i nord-syd retning, og en af ruterne lå så højt som 500 m o. h. Disse tre kadavere fandtes i nogenlunde det samme område, hvor det omtalte ulvepar var blevet set i august. Det vides ikke, om ulve var den direkte dødsårsag for en eller flere af disse moskusokser på Sifs Gletscher. Imidlertid vil moskusoksevandringer af denne slags og de deraf følgende ulykkestilfælde virke som en ganske fortrinlig fødekilde for dyr som ulven. Tilstedeværelsen af tre kadavere og ikke bare ét tyder på, at der enten har været meget store vanskeligheder ved at krydse bræen, eller også har dyrene været forstyrret og angrebet af ulve, eller måske begge dele.

Sneharen (*Lepus arcticus*) er almindelig overalt i Nordgrønland. Under operation Grant Land i 1965 og 1966 blev der set mange harer i Hall Land-Wulff Land området. I 1969 så Joint Services ekspeditionen næsten 400 harer i det nordlige Peary Land i perioden maj-august, og dette tal ville uden tvivl have været betydeligt større, hvis man havde arbejdet på landjorden i stedet

for at rejse på havisen. Det er bemærkelsesværdigt, at ulveobservationerne i 1969 blev gjort i området, hvor harerne var talrige. Således kunne man i Nordpasset-Frederick E. Hyde Fjord området dagligt se store flokke af harer, og Eigil Knuth's navngivning af Frederick E. Hyde Fjords vestlige ende som Harebugt har stadigvæk sin berettigelse. I 1969 kunne man der se hareflokkene på op til 35. Et andet område, hvor mange harer holder til, er den lave brede dal, der forbinder Frigg Fjord med Columbus Sø, hvor der i midten af august 1969 var et overordentlig stort antal harer. Ved adskillige lejligheder var det muligt at tælle så mange som 50–60 harer på en gang (C. J. Grant, i Peacock 1972).

De ulveekskrementer, der blev fundet i 1969, indeholdt rester af harer og gæs. At ulven i sommermånederne faktisk spiser fugle og æg er en kendt sag (se f. eks. Pedersen, 1934). Det kan her bemærkes, at det totale antal fugleobservationer i tiden maj–august 1969 var 1074 i det nordlige Peary Land (C. J. Grant, i Peacock 1972), hvad der tyder på et betydeligt rigere fugleliv end det, ekspeditionen havde forventet at møde. Af de arter, der blev set, var fem nye for det nordlige Peary Land, og således kom antallet af arter kendt for Peary Land op på 26.

Lemmingen (*Dicrostonyx groenlandicus*), som også er føde for ulven, sås kun sjældent i 1969; kun 4 observationer af levende dyr og en dødfunden. Lemmingknogler og hår blev fundet i sneuglegylp og i polarræv-ekskrementer, og en lemmingrede opdagedes i ca. 400 me-

ters højde syd for Sifs Gletscher, nær ved Dobbeltsø.

Foruden de nævnte landdyr spiser ulven også sæler, og Pedersen (1934) skriver om, hvordan ulvene i Nordøstgrønland kan grave ned i sneen på havisen på jagt efter nyfødte sælunger. Dette støttes af iagttagelser i arktisk Canada, og Riewe (1975) beretter, hvorledes ulve faktisk „pürscher“ levende sæler, venter ved åndehullerne i isen og springer på dyrene, når de dukker op af vandet. Der er også et dokumenteret tilfælde, hvor ulve har gravet gennem en halv meter hård sne og derefter havisen for at æde en død voksen ringsæl, der var blevet fanget under isen.

Det kan her tilføjes, at der på kun få dage af juni i 1969 blev talt mere end 50 sæler på isen i Frederick E. Hyde Fjord, og mange af disse iagttagelser blev gjort i den vestlige del af fjorden (Harebugt, Odins Fjord og Thors Fjord) i det samme område, hvor der var blevet set mange ulvespor på havisen. Disse spor løb oftest mod øst parallelt med fjorden og viste, at ulvene faktisk besøgte de store tidevandsrevner, der strækker sig tværs over fjorden. Ved disse revner så vi de fleste af sælerne.

Konklusioner

De omtalte nye observationer af ulve i Nordgrønland fra Thule distriktet, gennem Robeson Kanal-området til Peary Land i øst, kan for så vidt godt dreje sig om dyr, der er indvandret fra Canada. På den anden side set levede der dog i sommeren 1969 i det nordlige Peary Land mindst 2 ulve, højst sandsynligt 4 eller måske flere (plus muligvis nogle

hvalpe) i et område, hvor der var mange harer og moskusokser foruden lemming, ræv og sæl, — nemlig omkring Nordpasset-Frederick E. Hyde Fjord. Man ville forvente, at ulven i denne egn ville have gode chancer for i det mindste at overleve i en kortere periode.

Man ved endnu temmelig lidt om effekten af katastrofevintre i Nordgrønland og Ellesmere Island, men det er klart, at eksistensen af dyr som moskusoksen, haren og ræven (samt rensdyret) i vid udstrækning er afhængig af ændringer i klimaet selvom disse endog er små (Vibe, 1967). Ulvens fremtid i Grønland afgøres således helt og holdent af de klimatiske faktorer.

Det er derfor næppe et spørgsmål, om ulven er i stand til at leve i Nordgrønland idag, men snarere *hvorlænge* ulven vil kunne klare sig deroppe, hvis klimaforholdene ændrer sig

Klimakatastrofer i Canada forårsager periodiske indvandring af ulve i det nordlige Grønland, og det må antages, at disse dyr lever og formerer sig, indtil de klimatiske betingelser eller måske lokale svingninger i vildtbestanden bliver

ugunstige. Det overordentlig sparsomme observationsmateriale fra dette vidtstrakte område siden ulvens påståede forsvinden fra Nordøstgrønland i 1930'erne kan vel næppe hævdes at være tilstrækkeligt grundlag til at udelukke denne mulighed. Konklusionen af denne artikel er at fremhæve, at ulven stadig eksisterer i Nordgrønland, især i det nordlige Peary Land, og at der er reel chance for, at de yngler her.

I de kommende fem år, 1978–1983, vil en stor ekspedition i sommermånederne udføre geologisk og kartografisk arbejde i hele området mellem Robeson Kanal og Grønlandshavet. Det vil blive interessant at se, om iagttagelser af dyrelivet her vil give os mere viden om den arktiske ulv. Man må håbe, at denne storstilede ekspedition udrustet med fly og moderne udstyr ikke vil få ulven til at vise en eller flere af sine velkendte sider — undvigende og hurtig at gøre sig usynlig — idet den trækker op i fjeldene for at iagttage i stedet for at blive iagttaget. Dette ville blot få endnu en ulvehistorie til at fortabe sig i mystik og spekulation.

Litteratur

- Burton, M. 1973: *Animals of Europe. The ecology of the wildlife*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 172 pp.
- Davis, C. H. 1876: *Narrative of the North Polar Expedition*. U. S. Ship *Polaris*, Captain Charles Francis Hall commanding. Washington: U. S. Government Printing Office, 696 pp.
- Devold, H. 1940: *Polarliv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Freuchen, P. 1911: Om Renner og Moskusokser i Kap York-Distriktet. *Geogr. Tidskr.* 21, 144–146. København.
- Freuchen, P. & Salomonsen, F. 1958: *The Arctic Year*. London: Putnam's & Sons, 440 pp.
- Fränkl, E. 1954: Vorläufige Mitteilung über die Geologie von Kronprins Christians Land (NE-Grønland). *Meddr Grønland* 116, 2, 85 pp.
- Fränkl, E. 1955: Rapport über die Durchquerung von Nord Peary Land (Nordgrønland im Sommer 1953). *Meddr Grønland* 103, 8, 61 pp.
- Gensbøl, B. 1969: *Grønland. Grønlands natur i billeder og text*. København: Branner og Korh, 191 pp.
- Giæver, J. 1930: *Fangsthytterne. Jegerliv på Øst-Grønland*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Giæver, J. 1939: *Den norske fangstvirksomheden på Østgrønland*. Publ. om Østgrønland, nr. 8B, 1–57. København.

- Gray, D. R. 1970: The killing of a bull Muskox by a single wolf. *Arctic*, 23, 197–199. Montreal.
- Kane, E. K. 1856: Arctic Explorations in the years 1853, '54, '55. Philadelphia: Childs & Peterson, vol 1, 464 pp.; vol 2, 467 pp.
- Koch, L. 1926: Report of the Danish Bicentenary Jubilee Expedition North of Greenland 1920–1923. *Meddr Grønland* 70, 1, 232 pp.
- Koch, L. 1940: Survey of North Greenland. *Meddr Grønland* 130, 1, 364 pp.
- Jennov, J. G. 1945: Moskusoksebestanden i Nordøstgrønland og nogle spredte iagttagelser og betragtninger vedrørende dyrelivet i Nordøstgrønland. København: Østgrønlandsk Fangstkompani Nanok A/S, 135 pp.
- Macmillan, D. B. 1918: Four years in the White North. New York: Harper & Brothers, 426 pp.
- Manniche, A. L. V. 1910: The terrestrial mammals and birds of North-East Greenland. Biological observations. *Meddr Grønland* 45, 1, 1–200.
- Nathorst, A. G., 1899: Den hvita polarvargens invandring till östra Grönland. *Svenska Jägarförb. Nya Tidskr.* 38, 235–242.
- Nathorst, A. G. 1900: Om myskoxen och myskoxjakter på östra Grönland 1899. *Svenska Jägarförb. Nya Tidskr.* 38, 2–28.
- Peary, R. E. 1903: Four years Arctic Exploration, 1898–1902. *Geogr. Journ.* 22, 646–672. London.
- Peary, R. E. 1898: Northward over the „Great Ice“. A narrative of life and work along the shores and upon the interior Ice-cap of Northern Greenland in the years 1886 and 1897. New York: Frederick A. Stokes Co., vol 1, 521 pp.; vol 2, 625 pp.
- Peary, R. E. 1907: Nearest the Pole. A narrative of the Polar Expedition of the Peary Arctic Club in the S. S. Roosevelt, 1905–1906. London: Hutchinson & Co., 410 pp.
- Peacock, J. D. C. 1972: Joint Services Expedition North Peary Land 1969. London: Ministry of Defense, 104 pp.
- Pedersen, A. 1934: Polardyr. København: Gyldendal Nordisk Forlag.
- Pedersen, A. 1963: Polarulven i Grønland. *Grønland* 1963, 195–200.
- Rasmussen, K. 1919: Grønland langs Polhavet; udforskningen af Grønland fra Melvillebugten til Kap Morris Jesup; skildring af den II. Thuleekspedition 1916–18. København: Gyldendal, 608 pp.
- Riewe, R. R. 1975: The High Arctic wolf in the Jones Sound region of the Canadian High Arctic. *Arctic*, 28, 209–212. Montreal.
- Tener, J. S. 1965: Muskoxen i Canada. *Can. Wildlife Service, Monograph* 2, Ottawa: Queen's Printer.
- Vibe, C. 1967: Arctic animals in relation to climatic fluctuations. *M.o.G.* 170, 5, 227 pp.

Ulvekranie, Canis lupus ♂. Denne ulv blev skudt den 8. april 1978 lidt nord for Nugatsiak i Umanak kommune. Den 17. november 1869 blev der ligeledes skudt en ulv ved Umanak. Den findes udstoppet på Zoologisk Museum i København.